

ESPECIAL
«UNIVERSITATS»

Comentaris i notes

L'ASPIRANT A PROFESSOR ACREDITARÀ QUE SAP EL PROGRAMA QUE PRETÉN ENSENYAR

Lorenzo Martín-Retortillo
Catedràtic de dret administratiu

Sembla una afirmació de sentit comú, que qualsevol donaria per entès, alguna cosa així com una constatació de Pero Grullo. De manera sorprenent, però, a la pràctica realment no s'actua així. Per això vull trencar una llança a favor d'aquesta afirmació.

Sempre ens expliquen les històries d'altres països i s'ometen els equilibris i els contrapesos que allí sol haver-hi. No menyspreem el que valgui de fora, però sense oblidar que aquí tenim les nostres virtuts i també les nostres trampes, els nostres mèrits i la nostra picaresca. El professor universitari, que és a qui ara em refereixo, té, com una de les seves comeses principals, explicar l'assignatura. Ningú no ho dubtarà. El professor que està ansiós per treure's la plaça té present que quan l'obtingui ha de començar a fer classes als alumnes. És aquesta una de les seves funcions més destacades i en què s'espera molt d'ell. Ha de fer més coses, sens dubte, entre d'altres estudiar i investigar incessantment, però la lliçó, en les seves modalitats variades, és el pa nostre de cada dia de l'ofici universitari.

No hi ha cap dubte que intentarà explicar aquelles parts que millor domini, per especialització o afeció, i quan pugui optar —per exemple, en proposar un curs per a doctorat— segur que elegirà alguna cosa molt propera a les seves investigacions. Però la vida és llarga i el camí serpentejant. Ningú no li assegura que no canviaran les coses: qualsevol dia es troba que ha d'explicar coses diferents de les que solia, justificat per obligació o per propi gust, que també les especialitzacions són mudables.

Al cap i a la fi, en ser nomenat és professor d'una assignatura i, com a tal, sense majors especificacions o reserves, ha de figurar a l'esglaó. Ell mateix ha d'aspirar a optar, amb el pas del temps, a diverses responsabilitats, més enllà de les concretes mencions que en convocar-se la plaça dissenyés alguna cosa tan intranscendent com l'anomenat perfil de l'assignatura.

D'altra banda, a ningú no se li amaga el procés constant de renovació dels sabers. Amb major ritme en unes especialitats que en altres, és incessant el flux d'innovacions. S'ha d'estar posant al dia constantment, amb esperit d'obertura, que ha de ser connatural al servei universitari. Potser el d'ahir, que tants esglaons va ajudar a pujar, avui s'hagi d'abandonar, i el d'avui, l'últim i el que té més empenta, pot ser que cedeixi demà. Però això no vol dir que no hagi d'estar immers en l'actual: reclamarà una metodologia d'obertura i d'innovació contínua, però no excusa l'atenció deguda amb el que tenim avui.

Tot i sabent les seves especialitats i les seves afeccions i reconeixent el seu valor,

tot i comptant amb la inestabilitat dels sabers del present, el més normal i responsable resulta defensar que el professor acreditat un coneixement ponderat d'allò que constitueix la seva assignatura i que serà normal que, abans o després, ocupi la seva tasca docent. Però per a sorpresa i espant general, les proves de selecció del professorat ometen olímpicament qualsevol opció que tingui a veure amb aquesta comesa. Sabem que la Constitució garanteix la presumpció d'innocència, però el saber no es presumeix, i el mèrit i la capacitat, que també són exigències constitucionals, cal demostrar-los. Ningú no s'ha d'esverar per això. Al contrari, ja que una oposició —o un concurs— genera drets, i més sòlids seran aquests drets com més completa sigui l'oposició. Per això em sembla una gran irresponsabilitat que, com a norma general, i amb comptades excepcions, en seleccionar el professorat es prescindeixi de comprovar si ateny un coneixement suficient de l'assignatura l'ensenyament de la qual va a responsabilitzar-se.

De maneres n'hi ha, i ben fàcils, de dur-ho a terme, gens humiliants i aparatoses, ni memorístiques ni antipedagògiques, i d'una introducció molt simple, encara que, això sí, s'ha de comptar amb allò que implica un gran inconvenient: s'haurà de demostrar, ni més ni menys, que es coneix el programa de l'assignatura. Ens atrevirem amb una insolència semblant?

Ens decidirem a tocar de peus a terra d'una vegada en lloc de passejar pels núvols? Segur que hi ha qui s'esvera.

Heus aquí una manera ben senzilla d'abordar el problema en què, a més, l'aspirant apareix dotat d'una àmplia capacitat de maniobra. Això sí, tenint en compte que l'aspirant pugui demostrar que se sap el programa de l'assignatura. Introduïm una prova sobre el programa: l'aspirant haurà de proposar un programa, amb total llibertat, amb les lliçons que vulgui, i n'haurà d'explicar una en públic. Com a punt de partida compta amb un ampli marge de disposició, encara que té els seus riscos, que òbviament haurà de ponderar i prevenir. Si opta per un programa molt llarg corre el risc que li toqui una lliçó difícil però també fa ostensible la seva àmplia preparació. En una prova competitiva té una bona ocasió per lluir-se. Es podrà equivocar, però se suposa que haurà calculat els riscos. Si fa un programa molt curt, va segur, però li retreuran que ha oblidat parts substancials de l'assignatura, de la mateixa manera que podran criticar-li qualsevol desequilibri no justificat. No s'ha d'oblidar que en l'oposició poden fer objeccions tant els membres del tribunal com els contrincants.

Entenc que és un exercici equilibrat, en el qual el concursant disposa de suficients armes defensives, tenint en compte, a més, que l'aspirant sap quin és el contingut del programa i pot anar preparant-lo com un repte més de la seva formació.

La realització de l'exercici comença amb el sorteig d'un nombre reduït de lliçons del programa proposat —deu o cinc, per exemple—, entre els quals el tribunal en seleccionarà una perquè l'aspirant l'exposi. Sembla normal que el tribunal disposi d'aquesta opció per calibrar així les més diverses circumstàncies, facilitat o dificultat de la matèria, posada al dia dels coneixements i sensibilitat davant les noves aportacions, possible artificiositat d'una lliçó, coincidència amb algun treball de l'aspirant, etc. I una vegada determinada la lliçó que ha d'explicar, es dona al candidat un termini prudencial de temps —quatre hores, per exemple— perquè

pugui preparar-la, manejant els seus materials habituals. Després d'aquest termini de preparació és quan té lloc l'exposició oral de la lliçó.

Aquesta és l'opció: explicar en públic, com si estigués fent classe, amb els seus apunts i anotacions, alguna cosa que algú ha seleccionat prèviament, comptant amb el prudent termini de preparació i amb què en aquesta preparació ha pogut utilitzar els seus materials habituals. Difícil, sens dubte, ja que cal saber-se el programa. Però raonable. Ni més ni menys que el que ha de fer el professor cada dia.

Alguna cosa així és el que, després d'haver-ho pensat molt i després d'haver-ho comentat amb no pocs companys, proposo amb decisió que s'incorpori sens falta com abans millor. No serà necessari recalcar que pràcticament no poso res de la meua collita: aquesta era una de les proves presents fins abans-d'ahir mateix en les oposicions per a càtedres i places adjuntes, sacrificada no se sap en benefici de quina deïtat. Jo no aprecio cap benefici en aquesta supressió, com no sigui el del premi a l'esforç menor, la qual cosa no em sembla correcta en el món acadèmic, caracteritzat per l'interès, la curiositat i la tensió.

Si hi ha algun sector científic en què aquesta forma de procedir resulta extremadament inconvenient, que no s'hi introdueixi i s'hi afirmi l'excepció, ja que sens dubte un dels defectes de les últimes reformes ha estat el d'usar amb excessiva freqüència un mateix raser per a contrastos en què haguera resultat oportú diferenciar. Però entenc que com a tònica general la regla no només és vàlida i justa sinó aconsellable, imprescindible fins i tot. Instaria els responsables a què la ponderin i valorin i s'animin a reintroduir-la com abans millor. Per suposat que això no ha d'impedir que es cridi a persones qualificades perquè imparteixin cursos específics o perquè desenvolupin activitats concretes. El que estic proposant està pensat per als professors permanents. Això sí, caldrà avisar els aspirants perquè vagin pensant a tenir preparat el programa amb la sensibilitat necessària per reflectir la incessant mutació dels coneixements: sembla imprescindible que la regulació hagi de comptar sens falta amb un període d'adaptació. No es tracta de perjudicar ningú en el que és una aposta per a la millora sensible del nostre ensenyament, del qual tant continuem esperant amb il·lusió.

